

कमी खर्चात एकात्मीक किड व्यवस्थापन यशोगाथा

गावाचे नाव :- मारोडी, ता.जि. अकोला

अकोला क्लस्टर मधील मारोडी या गावातील २११ कुटुंबांपैकी एकुण १३१ कुटुंबं अल्प, अत्यल्प, भूमिहीन लाभार्थीची निवड कृषीसमृद्धी प्रकल्पासाठी करण्यात आली. या गावामध्ये मजुरी हा व्यवसाय करणारे लाभार्थी जास्तीत जास्त शेतकरी आहेत. त्यांचा रासायनिक खतावर जास्त खर्च होतो. खर्चाच्या तुलनेत उत्पन्न फार कमी होते. एकंदरीत शेतकरी दिवसेंदिवस अडचणीत येत आहे. कृषीसमृद्धी प्रकल्पामुळे शेतकऱ्यांना कमी खर्चाची शेती, सेंद्रीय शेती तसेच जैविक किटक नाशके निर्मातीबाबत मार्गदर्शन व प्रात्याक्षिक दाखविण्यात आले.

प्रकल्पाच्या माध्यमातून कमी खर्चात शेती कशी करावी या विषयावर लाभार्थ्यांना संस्थेचे उपप्रकल्प व्यवस्थापक, व जिल्हा प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष अकोला चे पदाधिकारी यांनी गाव विकास समितीची सभा बोलावून माहिती दिली. गाव विकास समितीने गरजू व इच्छुक लाभार्थ्यांची निवड केली. याबदल फारशी आवड तसेच आर्थिक जबाबदारी स्विकारून कष्ट करण्याची व उत्पदनाची शाश्वती नसल्यामुळे तेवढे लाभार्थी तयार झाले नाहीत. तरीही अकोला क्लस्टर मधुन मारोडी गावातील सौ. सविता सुरेश आपोतिकर यांनी कमी खर्चात एकात्मीक किड व्यवस्थापन करण्यास तयार झाले. यामध्ये त्यांना गांडुळ खत निर्माती , सेंद्रीय कंपोष्ट खत कसे तयार करावे, दशपर्णी अर्क, निबोळी अर्क , पक्षी थांबे, ग्रीसी पोस्टर इत्यादीबाबत संस्थेचे पदाधिकाऱ्यांकडून सविस्तर मार्गदर्शन करण्यात आले.

संस्थेकडुन मिळालेल्या माहितीच्या आधारे त्यांनी घरच्या घरी गांडुळ खत, सेंद्रीय कंपोष्ट खत, दशपर्णी अर्क, निबोंळी अर्क, तयार करून घरच्या शेतातील ५ एकर कपासीवर त्याचा वापर केला. त्यामध्ये त्याचा रासायनिक खत व औषधावर होणारा अवास्तव खर्चाची बचत झाली. त्याचबरोबर संस्थेकडुन ग्रीसी पोस्टर उपलब्ध करून देण्यात आले पक्षी थांबे करीता धुन्यावरील झाडाच्या फादयांचा उपयोग करण्यात आला. व रोज सकाळी शिजविलेला भात पिकात टाकल्यामुळे ते खाण्यासाठी पक्षी आर्कषित होउन कपाशीवरील बोंड अळी सुध्दा खात होते. ग्रीसी पोस्टरमुळे कपासीवरील रस शोषण करणारी किड उदा. पांढरी माशी, तुडतुडे, मावा त्या पोस्टरला चिपकत असल्यामुळे रस शोषणाच्या किडीचे नियंत्रण करण्यात आले.

एवढेच नाही तर कपासीला डवरणी करतांनी बैलांच्या खांदयावरील जु ला ग्रीस लावलेली प्लास्टीक ची पन्नी बांधण्यात आली त्यामुळे डवरणी करतांनी कपासीचे झाड हलल्यामुळे त्या झाडावरील रस शोषण करणारी सर्व किड त्या पन्नीला चिपकत होती. यासबरोबर डवरणी करणाऱ्या व्यक्तींनी ग्रीस लावलेला रेनकोट घातला जेणेकरून ग्रीस लावलेल्या रेनकोटला किड चिपकत होती.

प्रकल्पाच्या मार्फत त्यांनी सेंद्रीय कंपोस्ट तयार करण्यासाठी S९ कल्चर देण्यात आले. त्याचा कसा उपयोग करावा हे प्रात्याक्षिक देवुन समजावुन सांगण्यात आले. त्यामुळे शेणखत शेतात तसे न टाकता त्यावर S9 ची प्रक्रिया केल्यास उत्तम सेंद्रीय खत मिळते यांची त्यांना जाणीव झाली. शेण खत जर तसेच शेतात टाकले तर ते कुंजण्यास फार काळ लागतो पण S9 ची प्रक्रिया केल्यास शेण खत लवकर कुजुन पिकास उपयुक्त ठरते.

यासर्वाचा फायदा म्हणजे त्याच्याजवळ असलेल्या ५ एकर कपासीला ५० ते ६० हजार रू. रासायनिक खते व औषधावर होणारा खर्च कमी झाला. जैविक औषधी सेंद्रीय खताच्या वापरामुळे जमिनीची गुणवत्ता व प्रत कायम राहुन उत्पन्न वाढले.

आजरोजी सौ. सविता सुरेश आपोतिकर यांच्या अनुभवावरून मारोडी गावातील बरेचसे शेतकरी सेंद्रीय खताचा व जैविक किटकनाशकाचा अवलंब करीत आहेत.